

Василь НАЗАРЕНКО: «Інвалідів примушують ходити з простягнутою рукою»

Минуло вже два роки відтоді, як Верховна Рада ратифікувала Конвенцію ООН «Про права інвалідів». Чи відчули наші інваліди реальні кроки влади для поліпшення їхнього життя? Про це наша розмова зі співголовою громадської ради при Державній службі з питань інвалідів та ветеранів України, головою ВГО «Союз організацій інвалідів України» Василем НАЗАРЕНКОМ.

Не хлібом єдиним

– Василю Васильовичу, ви є ініціатором законопроекту про творчу реабілітацію інвалідів. Чим викликана поява такого незвичайного документа?

– Ідеться про творчу реабілітацію людей, які відчувають свою потребу в суспільстві. Скажімо, незважаючи на відсутність рук, обдаровані люди малюють картини... ногами. Звісно, таким талантам потрібна державна підтримка: створення відповідних центрів і забезпечення їх фінансуванням. Дехто з високопосадовців мені каже: мовляв, зобов'язано місцеву владу вирішувати ці питання. Але ж одна справа – зобов'язати через відповідний закон і зовсім інша – просто пообіцяти, що виконуватимуться певні зобов'язання. Тобто інвалідів примушують ходити з простягнутою рукою. До речі, втрати на їхню творчу реабілітацію значно менші, аніж на фізкультурно-спортивну (коли треба збудувати спортмайданчики, придбати тренажери тощо). Саме тому ми й пропонуємо ухвалити відповідний закон.

– Про які категорії інвалідів ідеться?

– Соціально-культурна та творча реабілітація адресована широкому загалу інвалідів. Але насамперед ідеться про інвалідів I та II груп, які за станом здоров'я не можуть займати-

ся спортом чи здобути професію (через непридатність до системної праці). Їхнє життя проходить у чотирьох стінах. Проте багато таких людей мають великий талант, а отже, й безперечно право на самореалізацію як творчі особистості. Недаремно ж кажуть: не хлібом єдиним. Творча реабілітація для інвалідів є єдиним способом знайти друзів та однодумців, розвинути своє внутрішнє «я», реалізувати свої мрії. Особливо талановиті зможуть заявити про себе на всю Україну, на весь світ за прикладом поетеси Лесі Українки та художниці Марії Примаченко. На жаль, поки що в Україні, всупереч Декларації ООН про права інвалідів і Всесвітній програмі дій щодо інвалідів, і досі немає жодного виду реабілітації, орієнтованого на розвинення духовної складової людини, підвищення рівня її загальної культури, залучення до активної інтелектуальної діяльності.

– Ви пропонуєте цікаву ідею, але де гарантія, що цей проект не «забракують», як це сталося з аналогічним документом, за ухваленням котрого ви, до речі, також виступали?

– Сподіваюся, цього разу Верховна Рада нас підтримає. Принаймні треба бути оптимістами. Те, що дано для наших випробовувань, необхідно долати. Інвалід повинен

усвідомлювати, що він спроможний змінити себе, ставлення інших людей до себе й жити повноцінним життям. Водночас ми сподіваємося на розуміння та підтримку з боку держави. Цього року Україна має звітувати в ООН, і уряд готує державну доповідь про виконання завдань, пов'язаних із ратифікацією Конвенції «Про права інвалідів».

– Чи відчувають інваліди поліпшення свого життя?

– Можливо, й відчувають, але не настільки, як хотілося б. На папері – одне, а в реальному житті – геть інше. Візьмімо, для прикладу, таке питання, як доступність до органів влади. Сьогодні є чимало людей, які пересуваються на інвалідних візках чи на милицях. Для них були ухвалені гарні законодавчі акти, рішення Президента й урядові постанови, що спрямовані на захист інвалідів. А насправді?

Ціна спецвагонів

– Ось ми готуємося до Євро-2012. Займаємося будівництвом, яке має відповідати вимогам доступності щодо будинків, споруд, центрів... Чи повинні ці новобудови мати універсальний дизайн, з урахуванням проблем інвалідів, людей похилого віку, вагітних жінок?

– Безперечно. Принагідно зауважу, що деякі нові торгові центри відповідають певним вимогам:

там немає порогів і сходинок, туди можна заїхати на інвалідному візку просто з вулиці, ліфтом піднятися на будь-який поверх чи зайти до будь-якого магазину. Проте таких умов немає в багатьох, особливо старих, будівлях, де розміщені органи соціального захисту, суди, органи прокуратури. Мені, скажімо, доводилося бути в прокурорських будівлях. Там, скажу відверто, кинь не валявся! Приміщення чудові, але

тільки для здорових людей. Треба віддати належне: в них є кнопки, є чергові, котрі викликають відповідного фахівця. Тож фахівці виходять до інваліда й вирішують ті чи інші питання... в коридорі, на сходах. Вибачте, але ж це принижує гідність інваліда: на відміну від інших людей він не може потрапити до залу очікувань і кабінету фахівця. Хіба це не образливо? Те саме стосується й вимог щодо відповідного облаш-

тування вулиць. Загальновідомо, що інваліди – це не мобільні категорії населення. Чому, наприклад, поруч зі сходами не створюють інші умови для пересування, не запускають ескалатор чи ліфт? Ще одне «але»: є нормативно-правові акти, які передбачають забезпечення паркування автомобілів інвалідів. У Києві є безліч паркувань: вони згідно з урядовим рішенням обладнані місцями для інвалідів. Там стоять відповідні знаки й розмітки. А далі що? Приїхав інвалід до супермаркету, а як з паркуванням? Ніяк! Усі місця вже зайняті. Як у такому разі діяти людині, котра пересується на протезах чи візку?

– Але в урядовій постанові чітко зазначено: інвалід має право на паркування на відстані не

більш ніж 50 метрів від входу до супермаркету чи іншої будівлі...

– На жаль, у житті інакше: паркуванням інвалідів ніхто не переймається, адміністрація закладу жодної відповідальності за це не несе. У свою чергу, Державтоінспекція стверджує, що вона контролює лише вуличний рух. Ці питання я не раз порушував і на Раді інвалідів при Кабінеті Міністрів, і на різних колегіях, і на зустрічах із громадськістю, представниками правозахисних організацій, Мінавтотрансу... Мені тоді обіцяли навести лад. Але, як то кажуть, віз і нині там.

– Як інваліди реагують на порушення «їхніх» нормативно-правових актів?

– Багато хто з них про такі акти не знають і навіть не цікавляться. Інваліди сприймають життя таким, як воно є. Має людина можливість вийти з хати на протезах, то вона цією можливістю користується, а якщо ні – сидить удома. Також треба вирішувати питання про доступність до медицини, освіти тощо. Зверніть увагу ще на один важливий момент: ніхто не піклується про молодих жінок-інвалідів, які пересуваються на візках, але при цьому хочуть

народжувати дітей. Жоден пологовий будинок для цього не пристосований. Жоден! Проте ніхто про це навіть і не думає. А чому б не зробити універсальний варіант, зручний і для інвалідів, і для інших людей? Наведу такий приклад: для потяга створили спецвагон, який утричі дорожчий, аніж звичайний. У тому спецвагоні є лише одне місце: підйомником інваліда піднімають і садять у великому купе. Я запитую: для чого такі спецвагони з підйомниками? Чи не простіше розширити вагонний коридор, щоб туди на візку заїхали 5–10 інвалідів, а не лише один? І ще декілька слів про готелі: двері на вході розширили, а в туалеті залишили вузький прохід (як у «хрущовських» квартирах). Хіба так важко розширити проходи бодай на десять сантиметрів? Уявіть собі картину: у сучасних готелях інваліда носять на руках, бо проїхати на візку він просто не в змозі. Ось і виходить, що для міжнародного загалу ми ухвалюємо гарні закони, а про їхнє забезпечення не дбаємо. Хоча, звісно, є й позитив. Наприклад, цього року уряд узяв курс на стовідсоткове забезпечення інвалідів протезно-ортопедичними виробами.

21

Потрібен план дій

– Вам відомо про те, що робиться на протезному заводі? Скільки років люди простоюють у чергах, щоб дочекатися виконання замовлень? Один з інвалідів мені зізнався, що чекає свого протезу не один рік...

– Коли я розмовляю з тими, кого ці проблеми хвилюють, мене відразу розуміють. У здорових людей інший підхід: мовляв, пішов на базар і придбав те, що треба. А я, наприклад, без інвалідних черевиків узагалі не можу обійтись. Що ж робити в умовах, коли протезний завод працює лише тричі на тиждень? Фахівці звідти звільняються, бо позбавлені фінансування. Також хотілося б звернути увагу на медикаменти: ціни – не для інвалідів. Як виживати хворому на цукровий діабет, котрий не може придбати інсулін? Звичайно, треба віддати належне Кабінету Міністрів. Прем'єр-міністр Микола Азаров уже заявив, що вартість медикаментів де-що завищена. Якщо є ті, хто наживаються на «накрутках», то держава повинна з ними розібратися.

– Як відомо, Конвенція ООН створила правові передумови для запровадження необхідних положень у чинне законодавство та підзаконну нормативно-правову базу України. Яку роль у цьому процесі відведено громадській раді, створеній при Державній службі з питань інвалідів та ветеранів України?

– З одного боку, наша роль дуже велика, з другого – можливості дуже обмежені. Право на законодав-

чу ініціативу мають парламентарії та урядовці. І, звісно, прислухатися до нас вони можуть не завжди. Але це не означає, що ми повинні сидіти склавши руки. Ми подаємо свій голос і радіємо, коли люди нам дякують. Ми діємо в тандемі з державою. Громадська рада підтримує Державну службу з питань інвалідів та ветеранів України. У нас є взаєморозуміння та взаємоповага. І я радий, що в нас така плідна співпраця.

– Своєрідним дороговказом для центральних органів влади та місцевого самоврядування міг би бути Національний план дій з реалізації Конвенції ООН про права інвалідів та розвитку системи реабілітації інвалідів. Згідно з рішенням Президента України його потрібно було ухвалити ще до листопада 2011 року. Але не ухвалили. У чому ж проблема?

– Ще в березні 2010 року під час нашої зустрічі Президент покритикував урядовців: мовляв, Конвенцію ООН ратифікували, а Національний план дій так і не склали. Нині вже є проект цього плану. Допоки його не ухвалить, усе робитиметься несистемно. Яскравий приклад: інваліди потребують адаптації, отримують відповідні дипломи, а влаштуватися на роботу не можуть. Чому? Бо немає відповідної системи, яка передбачала б держзамовлення та працевлаштування таких фахівців.

– Цікава виходить ситуація: з одного боку, законодавство декларує право інвалідів на пра-

цю, з другого – не забезпечує механізми виконання цих декларацій. Які заходи повинна здійснити влада, щоб поліпшити стан справ у сфері зайнятості?

– Як відомо, сьогодні в роботодавця немає мотивації щодо працевлаштування інвалідів. Держава ставить перед ним вимогу: мовляв, якщо в тебе інваліди не працюють, то тобі загрожує такий-то штраф. Що в такому разі робить роботодавець? Він іде шляхом найменшого спротиву: бере в інваліда трудову книжку, зараховує його на роботу і звітує перед податківцями. Тобто йдеться про вихід із ситуації, в якій опинився роботодавець, а не про його мотивацію. А чому б не поставити питання про пільгове оподаткування підприємств, на яких працюють інваліди? На мій погляд, ці та інші проблеми розв'язуватимуться лише тоді, коли держава повернеться до нас обличчям, а не спиною.

Розмову вів Валентин КОВАЛЬСЬКИЙ.